

نقش میانجی شایستگی اجتماعی در رابطه بین الگوهای فرزندپروری و رفتارهای بازدارنده تحصیلی (فریب کاری تحصیلی، اهمال کاری تحصیلی، رفتار پر خاشگرانه) دانش آموزان دوره متوسطه دوم

قمر خطیبی^۱، منصوره کریمزاده^{۲*}، رضا قربان جهرمی^۳، اسماعیل سعدی پور^۴
 ۱. دانشجوی دکتری روانشناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
 ۲. دانشیار آموزش پیش از دبستان، دانشگاه علوم توانبخشی و سلامت اجتماعی، تهران، ایران
 ۳. استادیار روانشناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
 ۴. استاد روانشناسی تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران

پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۱۷

دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۲۶

The mediating role of Social Competence in the relationship between parenting styles and academically inhibiting behaviors of secondary school students

Qamar Khatibi¹, Mansoreh Karimzadeh^{2*}, Reza Ghorban Jahromi³, Esmaeil Sadipour⁴

1. Ph.D. Student of Psychology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
2. Associate Professor of Preschool, University of Rehabilitation Sciences and Social Health, Tehran, Iran
3. Assistant Professor of Psychology, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran
4. Professor of Educational Psychology, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Received: 2023/03/17

Accepted: 2023/07/08

10.30473/sc.2024.71203.2978

Abstract

Introduction: The present study investigates the mediating role of Social Competence in the relationship between parenting styles and academically inhibiting behaviors of secondary school students. **Methods:** This descriptive-correlational study was conducted using the structural equation method. Its statistical population included all secondary school students in public schools in Tehran in 2022-2023. Accordingly, 407 people were included in the study by multi-stage cluster sampling method and measured using Parenting Styles Questionnaire (Baumrind, 1973), Social Competence Questionnaire (Felner et al., 1990), Academic Cheating Scale (Farnese et al., 2011), academic procrastination Questionnaire (Savari, 2013), and aggression Questionnaire (Williams et al., 1996). Data were analyzed by structural equation method in SPSS-23 and AMOS-24 software. **Results:** Data analysis revealed that the structural model indices had a good fit. The direct and negative effect of authoritarian parenting patterns on social competence was significant with a standard coefficient of -0.18 and the direct and negative effect of authoritative parenting patterns on social competence was significant with a standard coefficient of 0.25. Also, the direct and positive effect of permissive parenting patterns with a standard coefficient of 0.17 and the direct and negative effect of authoritative parenting patterns and social competence with standard coefficients of -0.21 and -0.34, respectively, were significant on academic inhibiting behaviors. Additionally, the effect of permissive, authoritarian, and authoritative parenting patterns on academic inhibiting behaviors with the mediating role of social competence was significant with standardized coefficients of -0.18, 0.13, and 0.24, respectively ($P < 0.01$). **Conclusion:** The results of these relationships can predict academic inhibiting behaviors in the form of a model. These results have practical implications for preventive measures against the increase of academically inhibiting behaviors and reducing their negative consequences.

Keywords: Social Competence, Parenting Styles, Academically Inhibiting Behaviors, Secondary School Students.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش میانجی شایستگی اجتماعی در رابطه بین الگوهای فرزندپروری و رفتارهای بازدارنده تحصیلی (فریب کاری تحصیلی، اهمال کاری تحصیلی، رفتار پر خاشگرانه) دانش آموزان دوره متوسطه دوم انجام شد. این مطالعه توصیفی-همبستگی به روش معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانش آموزان دوره متوسطه دوم مدارس دولتی شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ بود؛ که ۴۰۷ نفر با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای وارد مطالعه شدند و بوسیله پرسشنامه‌های شیوه‌های فرزندپروری (بامریند، ۱۹۷۳)، شایستگی اجتماعی (فلنر و همکاران، ۱۹۹۰)، مقیاس‌های فریب کاری تحصیلی (فارنسه و همکاران، ۲۰۱۱)، اهمال کاری تحصیلی (سواری، ۱۳۹۱) و پرسشنامه پر خاشگرایی (ویلیامز و همکاران، ۱۹۹۶) مورد سنجش قرار گرفتند. تحلیل داده‌ها با روش معادلات ساختاری بوسیله نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۳ و AMOS نسخه ۲۴ انجام شد. یافته‌ها نشان داد مسیر مستقیم و منفی الگوی فرزندپروری مستبدانه ($P < 0.05$) و مسیر مستقیم و مثبت فرزندپروری مقتدرانه ($P < 0.01$) به شایستگی اجتماعی معنادار بود. مسیر مستقیم و مثبت فرزندپروری سهل‌گیرانه ($P < 0.05$) و مسیر مستقیم و منفی فرزندپروری مقتدرانه ($P < 0.05$) و شایستگی اجتماعی ($P < 0.01$) بر رفتارهای بازدارنده تحصیلی معنادار بودند. مسیر غیرمستقیم الگوی فرزندپروری سهل‌گیرانه، مستبدانه و مقتدرانه بر رفتارهای بازدارنده تحصیلی با میانجی‌گری شایستگی اجتماعی معنادار بودند ($P < 0.01$). شاخص‌های برازش نشان داد مدل پژوهش از برازش مطلوب برخوردار بود. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت شایستگی اجتماعی نقش میانجی در ارتباط بین الگوهای فرزندپروری و رفتارهای بازدارنده تحصیلی دارد.

کلیدواژه‌ها: شایستگی اجتماعی، الگوهای فرزندپروری، رفتارهای بازدارنده تحصیلی، دانش آموزان دوره متوسطه.

*Corresponding Author: Mansoreh Karimzadeh

Email: ma.karimzadeh@uswr.ac.ir

* نویسنده مسئول: منصوره کریمزاده

مقدمه

رشته تحصیلی شده و همچنین آینده شغلی دانش‌آموزان را به خطر انداخته و موجب تصمیم‌گیری‌های غیراخلاقی، عدم صداقت در دنیای کسب و کار و... شود (داتی، ۲۰۲۲؛ برادوفسکی، تار، هو^{۱۱} و همکاران، ۲۰۲۰) اهمال‌کاری تحصیلی به عنوان یک پدیده روانشناختی رایج در محیط تحصیل است (زارزیکا، کراسودومسکا، مازورکزاک-ماکا^{۱۲} و همکاران، ۲۰۲۱). گاهی اوقات زمانی که یادگیرندگان به طور عمد انجام یک تکلیف تحصیلی را به تأخیر می‌اندازند، این راهبرد مزایایی کوتاه مدتی دارد، زیرا می‌دانند که می‌توانند تحت فشار زمان (تأخیر فعال) سازنده‌تر پاسخ دهند (تولوپس و کمپبل^{۱۳}، ۲۰۲۳). اهمال‌کاری تحصیلی مشکلات زیادی چون کاهش موفقیت تحصیلی، کاهش عزت نفس، افزایش مشکلات جسمانی و روانی، اضطراب، بی‌نظمی و سردرگمی را برای دانش‌آموزان به دنبال دارد (پیکسوتو، پالینی، والراند^{۱۴} و همکاران، ۲۰۲۱). رفتار انفعالی-پرخاشگرانه زمانی است که فرد به گونه‌ای عمل می‌کند که در مقابل شخص دیگری مقاومت یا خصومت داشته باشد، اما بدون اینکه در مورد احساسات خود صحبت کند، گفتار یا اعمال خود را در رفتارهایی که ظاهراً بی‌ضرر به نظر می‌رسند؛ اما در واقع احساسات منفی خود را به طور غیرمستقیم منتقل می‌کنند، بیان می‌کند (اژدری، پروین آق‌دره و جعفری، ۱۳۹۹: ۳۷).

در راستای به حداقل رسانیدن رفتارهای بازدارنده تحصیلی ابتدا با شناسایی علل آن و سپس تلاش در راستای رفع عوامل ایجاد کننده امکان‌پذیر می‌گردد. پژوهش‌ها براساس اصول نظری و چهارچوب تجربی به دو دسته علل فردی و محیطی به عنوان دلایل رفتارهای بازدارنده تحصیلی اشاره نموده‌اند. به نظر می‌رسد یکی از علل محیطی مؤثر بر رفتارهای بازدارنده تحصیلی کیفیت روابط افراد خانواده از جمله رابطه والد-فرزند و الگوهای فرزندپروری^{۱۵} والدین باشد.

الگوهای فرزندپروری بیان راهبردهایی است که والدین در تربیت فرزندان خود به کار می‌برند (ویگدال و برونیک^{۱۶}، ۲۰۲۲) و تعیین کننده اصلی نوع محیط خانه‌ای است که کودک در دوران رشد با آن مواجه می‌شود (شنیائو، سالارزاده

در قرن حاضر آموزش برای همه افراد جامعه امری حیاتی است؛ به ویژه در سطح متوسطه، برای برنامه‌ریزی آینده بسیار مهم است؛ چراکه نه تنها باید نوجوان را برای موفقیت در کلاس، بلکه برای موفقیت در زندگی نیز آماده سازد (لاتا و کومار^۱، ۲۰۲۳). مهم‌ترین چالش فراروی محققان در حوزه انگیزش پیشرفت و عملکرد تحصیلی پاسخ به این پرسش کلیدی است که چرا یادگیرندگان پس از حضور در موقعیت تحصیلی، الگوهای متفاوتی از رفتارها، اعم از ارتقاء دهنده و یا بازدارنده موفقیت تحصیلی را بر می‌گزینند؟ (جیانگ، روزنزویاگ و گاسپارد^۲ و همکاران، ۲۰۱۸). چرا برخی یادگیرندگان از سلامت تحصیلی بالایی برخوردارند و برخی دیگر، در معرض آشفتگی‌های هیجانی و ناامیدی قرار دارند و در برخورد با موقعیت‌های چالش‌زا میل به تسلیم و برخوردهای انفعالی دارند؟

جهت دستیابی به پاسخ این سؤال‌ها به نظر می‌رسد عاملی که ممکن است در پیش‌بینی و ارزیابی عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مفید باشد، رفتارهای سبک زندگی سلامت محور تحصیلی^۳ آن‌هاست (مرادی، ثابت و صوفی، ۲۰۲۲) که برخی به عنوان تسهیل کننده و ارتقا دهنده عملکرد تحصیلی (مانند تاب‌آوری تحصیلی^۴، شادکامی تحصیلی^۵ و...) و برخی دیگر به عنوان رفتارهای بازدارنده تحصیلی (مانند فریب‌کاری تحصیلی^۶، اهمال‌کاری تحصیلی^۷، پرخاشگری منفعلانه^۸ و...) هستند و یادگیری را مختل می‌سازند (لاجوی، پکرون، آزودو^۹ و همکاران، ۲۰۲۰). فریب‌کاری تحصیلی، به عنوان هر عمل یا رفتاری که منجر به مزیت ناعادلانه برای یک دانش‌آموز شود تعریف می‌شود؛ مانند سرقت ادبی، کپی برداری از منابع اینترنتی و تبادلی برای تبادل اطلاعات در جلسه امتحان، خرید و فروش مقاله‌ها و تکالیف آماده در محیط‌های تحصیلی نمود می‌یابد (داتی^{۱۰}، ۲۰۲۲). نتایج مطالعات نشان داده‌اند فریب‌کاری تحصیلی پیامدهای منفی چون عدم دانش مناسب در زمینه

1. Lata, & Kumar
2. Jiang, Rosenzweig, & Gaspard
3. academic health-oriented lifestyle behaviors
4. academic resilience
5. academic buoyancy
6. Academic dishonesty
7. academic procrastination
8. passive aggression
9. Lajoie, Pekrun, Azevedo
10. Daty

11. Brodowsky
12. Zarzycka, Krasodomska, Mazurczak-Mąka
13. Touloupis, & Campbell
14. Peixoto, Pallini, Vallerand
15. Parenting Styles
16. Vigdal, & Brønneck

همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که بین الگوهای فرزندپروری و رفتارهای پرخاشگرانه نوجوانان رابطه معناداری وجود دارد، اما نقش سن و جنسیت نیز در این موضوع تأثیر بسزایی دارد. بدین معنا که دختران دریافت کننده الگوی فرزندپروری مقتدرانه، با افزایش سن رفتارهای پرخاشگرانه در آن‌ها کاهش یافته است. پسرانی که والدین مقتدر و دختران و پسرانی که والدین مقتدر و سهل‌گیر داشتند، با افزایش سن نیز سطوح بالایی از رفتارهای پرخاشگری را گزارش کردند. متیوز^{۱۲} (۲۰۲۳) در پژوهشی با بررسی نقش الگوهای فرزندپروری و تأثیر محیط خانواده بر سطح رفتارهای پرخاشگرانه نوجوانان دریافت که الگوی فرزندپروری سهل‌گیر با سطوح رفتار پرخاشگرانه دارای همبستگی مثبت است؛ همچنین الگوهای فرزندپروری مقتدر، مستبد و سهل‌گیر پیش‌بینی کننده رفتارهای پرخاشگرانه نوجوانان هستند.

از ابعاد روان‌شناختی که می‌تواند از شیوه‌های فرزندپروری تأثیر بپذیرد، شایستگی اجتماعی^{۱۳} است (کروس، برناسکو، لیفبرور^{۱۴} و همکاران، ۲۰۲۱). سازه‌ای چندبعدی است که بعنوان یک ویژگی فردی، تسهیل کننده عملکرد سازگار، سازگاری مثبت و دستیابی به اهداف با وجود دشواری‌های ابتدایی یا رویدادهای استرس‌زای زندگی است (بهارگا^{۱۵}، ۲۰۲۳)؛ بخش مهمی از رشد اجتماعی و هیجانی است که به افراد کمک می‌کند تا روابط بین فردی برقرار نموده و عزت نفس‌شان را تقویت کنند و در محیط‌های مختلف به طور مؤثر تعامل کنند (بهارگا^{۱۶}، ۲۰۲۳). شایستگی اجتماعی ترکیبی از ویژگی‌های شخصی، دانش، مهارت‌ها، مدل‌های رفتاری جهانی است که برای اجتماعی شدن موفق فرد مورد نیاز است (دیمیترنکو، ولوشینا، بوداس^{۱۶} و همکاران، ۲۰۲۲). براساس نتایج پژوهش دیمیترنکو، ولوشینا و بلدی^{۱۷} و همکاران (۲۰۲۳) ویژگی‌های کلیدی شایستگی اجتماعی شامل شناخت حوزه ارزشی- انگیزشی فرد؛ آمادگی برای حل وظایف پیچیده (وضعیت بسیج روانی داخلی) و تداوم تجلی این ویژگی می‌شود. نتایج برخی مطالعات بهارگا^{۱۸} (۲۰۲۳) به این نتیجه دست یافت که مشارکت والدین بر احساس شایستگی اجتماعی نوجوانان دارای نقش بسزایی است. رن و

جنت‌آبادی، منگشی^۱ و همکاران، ۲۰۲۴). نظریه الگوهای فرزندپروری بامریند^۲ (۱۹۶۶) سه الگوی فرزندپروری را مقتدرانه^۳، مستبدانه^۴ و سهل‌گیرانه^۵ معرفی نمود (شنیائو، سالارزاده جنت‌آبادی، منگشی و همکاران، ۲۰۲۴). برخی محققان بر این باورند که الگوهای فرزندپروری که توسط والدین اتخاذ می‌شود می‌تواند تأثیر پایداری بر رشد عاطفی، اجتماعی و شناختی فرزند داشته باشد (چینوا، اومج، اونیک و همکاران، ۲۰۲۴). در این راستا، نتایج پژوهش داوری و باقری (۱۴۰۲) نشان می‌دهد سبک‌های فرزندپروری سهل‌گیرانه و مقتدرانه بر پیشرفت تحصیلی تأثیر معناداری دارند. عزیزی‌نژاد و دیوبند (۱۴۰۱) طی پژوهشی دریافتند بین سبک‌های فرزندپروری با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان و نیز بین فرزندپروری و همنوایی تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد. در پژوهش یعقوب‌لو و اصل‌فتحی (۱۴۰۱) نتایج نشان داد بین سبک فرزندپروری مقتدرانه با عملکرد تحصیلی رابطه مثبت و معنادار و بین سبک فرزندپروری سهل‌گیرانه و مستبدانه با عملکرد تحصیلی رابطه منفی و معنادار وجود دارد. نتایج پژوهش لی، دونگ، تانگ^۷ و همکاران (۲۰۲۳) نشان می‌دهند سبک‌های فرزندپروری والدین بر اهمال‌کاری تحصیلی، سبک اسناد درونی و خودکارآمدی دانشجویان مؤثرند. تا^۸ (۲۰۲۳) در پژوهشی دریافت بین سبک فرزندپروری با اهمال‌کاری تحصیلی دانش‌آموزان رابطه معناداری وجود دارد؛ همچنین خودتنظیمی در رابطه بین سبک‌های فرزندپروری و اهمال‌کاری تحصیلی دارای نقش میانجی است. سالاورا، اوربون، اوسون^۹ و همکاران (۲۰۲۴) طی پژوهشی دریافتند الگوهای فرزندپروری تأثیر مستقیمی بر رفتارهای پرخاشگر- منفعلانه دارد و عواطف و هیجان در رابطه بین الگوهای فرزندپروری و رفتارهای پرخاشگرانه دارای نقش میانجی است. با توجه به نتایج پژوهش آرزین و آرزین^{۱۰} (۲۰۲۳) سبک فرزندپروری مستبدانه موجب افزایش رفتارهای پرخاشگرانه در نوجوانان می‌شود. نوفو، ایزه، چوکوورجی^{۱۱} و

1. Shengyao, Salarzadeh Jenatabadi, Mengshi

2. Baumrind

3. Authoritative

4. Authoritarian

5. Permissive

6. Chinawa, Omeje, Anike

7. Li, Dong, Tang

8. Ta

9. Salavera, Urbón, Usán

10. Arzeen, & Arzeen

11. Nwufu, Eze, Chukwuorji

12. Matthews

13. Social Competence

14. Kroese, Bernasco, Liefbroer

15. Bhargav

16. Dmitrenko, Voloshyna, Budas

17. Beldii

پیامدهای ناگوار آن دنیای علم را به طور جدی تهدید می‌کند و باید در جهت کاهش این پیامدها، اقدامات پیشگیرانه‌ای صورت گیرد. بنابراین شناسایی عوامل محیطی، روانشناختی و شخصیتی تأثیرگذار بر رفتارهای بازدارنده از مهمترین اقدامات پیشگیرانه به شمار می‌آیند. براین اساس پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش میانجی شایستگی اجتماعی در رابطه بین الگوهای فرزندپروری و رفتارهای بازدارنده تحصیلی (فرسودگی تحصیلی، اهمالکاری تحصیلی، پرخاشگری) دانش‌آموزان انجام شد.

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم شهر تهران که در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ در مدارس دولتی مشغول به تحصیل بودند. با توجه به این که حداقل حجم نمونه در مدل‌یابی معادلات ساختاری ۲۰۰ نفر پیشنهاد شده است (حیبی و کلاهی، ۱۴۰۱: ۷۸) و با احتمال امکان ریزش ۲۵ تا ۲۵ درصد آزمودنی، ۴۰۷ دانش‌آموز از جامعه پژوهش با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای وارد مطالعه شدند. بدین صورت که ابتدا از بین مناطق شهر تهران، ۴ منطقه (۵، ۷، ۱۱ و ۱۶) به صورت تصادفی انتخاب شدند. سپس با مراجعه به آموزش و پرورش هر منطقه جهت کسب مجوز و دریافت لیست مدارس، از هر منطقه ۶ مدرسه (دو مدرسه پسرانه و دو مدرسه دخترانه) و از هر مدرسه ۳-۴ کلاس و از هر کلاس ۷-۸ دانش‌آموز بصورت تصادفی وارد مطالعه شدند (جمعاً ۴۳۰ دانش‌آموز). سپس به منظور اجرای پژوهش ابتدا از والدین دانش‌آموزان جهت شرکت در جلسه توجیهی و پاسخ به پرسشنامه فرزندپروری بامرید دعوت بعمل آمد، و طی یک جلسه ۳۰-۴۵ دقیقه‌ای پس از توضیح اهداف، ملاحظات اخلاقی پژوهش و کسب رضایت آگاهانه و کتبی به پرسشنامه فرزندپروری پاسخ گفتند. سپس به منظور پاسخ به پرسشنامه‌های رفتارهای بازدارنده تحصیلی و شایستگی اجتماعی توسط دانش‌آموزان، پس از هماهنگی با مسئولین مدارس، آدرس الکترونیکی پرسشنامه‌ها به همراه شرح اهداف، ملاحظات اخلاقی و فرم رضایت آگاهانه از طریق شبکه‌های اجتماعی در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها و حذف پرسشنامه‌های ناقص، در نهایت ۴۰۷ دانش‌آموز گروه نمونه پژوهش را تشکیل دادند.

پاپ ادواردز^۱ (۲۰۱۵) طی پژوهشی الگوی فرزندپروری مقتدرانه بر شایستگی اجتماعی فرزندان مؤثر است. فصیحی و آقاجانی (۱۳۹۹) در بررسی رابطه بین الگوهای فرزندپروری با شایستگی اجتماعی نوجوانان به این نتیجه دست یافتند که الگوی فرزندپروری مقتدرانه دارای رابطه مثبت معناداری، و الگوی فرزندپروری مستبدانه دارای رابطه منفی معناداری با شایستگی اجتماعی است. در برخی از تحقیقات، معنا و مفهوم مهم شایستگی اجتماعی در فرآیند آموزشی و رفتارهای ارتقا دهنده و بازدارنده تحصیلی بررسی و اثبات شده است. برای مثال طالبی امرئی، شریفی و طاهری (۱۴۰۰) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند بین سازگاری تحصیلی و شایستگی اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. فرانکو، بجا، کندیاس^۲ و همکاران (۲۰۱۷) نیز طی پژوهشی دریافتند بین شایستگی اجتماعی با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت معناداری وجود دارد. گومز-اورتیز، رومرا، اورتگا-روئیز^۳ و همکاران (۲۰۱۹) و رومرا، هرا-لوپز، کاساس^۴ و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که با افزایش شایستگی اجتماعی نوجوانان رفتارهای پرخاشگری در آن‌ها کاهش می‌یابد. شایستگی اجتماعی روابط بین فردی دانش‌آموزان و سایر شرکت‌کنندگان در فرآیند آموزشی را تقویت می‌کند (بسا، هستی، آراتوخو^۵ و همکاران، ۲۰۱۹؛ کرونین، مارچنت، آلن^۶ و همکاران، ۲۰۱۸). توجه ویژه‌ای به بررسی تأثیر شایستگی اجتماعی یادگیرندگان بر مهارت‌های بین فردی در فرآیند آموزشی برای یادگیری مثبت و با کیفیت شد (گومز-اورتیز، رومرا، اورتگا-روئیز و همکاران، ۲۰۱۹؛ بسا، هستی، آراتوخو و همکاران، ۲۰۱۹).

با توجه به آنچه مطرح شد و نظر به اهمیت دانش‌آموزان به عنوان رکن اساسی نظام آموزشی کشور که در دستیابی به اهداف نظام آموزشی نقش و جایگاه ویژه‌ای دارند؛ و نظر به اهمیت بالای رفتارهای سبک زندگی سلامت در میزان موفقیت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دارند و هر یک از ابعاد آن اعم از فریب‌کاری تحصیلی، اهمال‌کاری تحصیلی و پرخاشگری، پیش‌بین مهمی در جهت آینده تحصیلی و شغلی هر شخص به شمار می‌روند؛ چرا که شیوع این رفتارهای بازدارنده تحصیلی در محیط‌های آموزشی امروزی، که

1. Ren, & Pope Edwards
2. Franco, Beja, Candeias
3. Gómez-Ortiz, Romera, Ortega-Ruiz
4. Romera, Herrera-López, Casas
5. Bessa, Hastie, Araújo
6. Cronin, Marchant, Allen

۰/۷۷ گزارش نمودند. بوری^۵ (۱۹۹۱) پایایی پرسشنامه را با روش بازآزمایی چهارهفته‌ای در بین گروه مادران به برای فرزندپروری سهل‌گیر ۰/۸۱، مستبدانه ۰/۸۶ و مقتدرانه ۰/۷۸؛ و در بین گروه پدران به ترتیب ۰/۷۷، ۰/۸۵ و ۰/۸۸ گزارش کردند (ارجمندنی، صفایی و ملکی، ۱۳۹۶). در جامعه ایرانی حسینی دولت‌آبادی، سعادت و قاسمی جونبه (۱۳۹۲) گزارش کردند که روایی ملاکی پرسشنامه بررسی شده و فرزندپروری مقتدرانه با نگرش مثبت به بزهکاری ارتباط منفی (۰/۲۰)، فرزندپروری مستبدانه (۰/۱۹) و سهل‌گیرانه (۰/۲۰) با نگرش مثبت به بزهکاری رابطه مثبت و معناداری دارد. پایایی به روش همسانی درونی با محاسبه آلفای کرونباخ برای فرزندپروری مقتدر، مستبد و سهل‌گیر به ترتیب ۰/۷۳، ۰/۷۲ و ۰/۷۰ گزارش شده است. در پژوهش حاضر نیز پایایی پرسشنامه برای فرزندپروری سهل‌گیر ۰/۷۱، مقتدر ۰/۷۰ و مستبد ۰/۷۳ به دست آمد.

مقیاس فریب‌کاری تحصیلی^۶ (ACS): این مقیاس توسط فارنسه، ترامونتانو، فیدا^۷ و همکاران (۲۰۱۱) تهیه شده است. شامل ۸ ماده می‌باشد. پاسخ به سؤال‌ها به صورت پنج گزینه‌ای (هرگز تا همیشه) تنظیم شده است و به هر سؤال ۱ تا ۵ نمره تعلق می‌گیرد. حداقل و حداکثر نمره در این مقیاس ۴۰-۸ می‌باشد. نمره بالاتر، نشان از فریب‌کاری تحصیلی بیشتر است. فارنسه، ترامونتانو، فیدا و همکاران (۲۰۱۱) همسانی درونی مقیاس را با روش آلفای کرونباخ برای رفتارهای فریبکارانه افراد و دیگران به ترتیب ۰/۸۰ و ۰/۷۷ گزارش کردند. در مطالعه محمدی (۱۳۹۷) نتایج تحلیل عاملی این مقیاس نشان داد که ساختار عاملی آن از دو عامل کمک‌های غیرمجاز و سرقت ادبی تشکیل شده است؛ همچنین ضرایب همسانی درونی دو عامل کمک‌های غیرمجاز و سرقت ادبی به ترتیب ۰/۸۴ و ۰/۷۷ و در مطالعه رویایی (۱۳۹۶) دو عامل کمک‌های غیرمجاز و سرقت ادبی به ترتیب برابر با ۰/۸۵ و ۰/۸۱ بدست آمد (شکری و عباس‌زاده، ۱۳۹۸).

پرسشنامه اهمال‌کاری تحصیلی^۸ (APQ): یک پرسشنامه خودگزارشی که توسط سواری (۱۳۹۰) تهیه شده است. شامل ۱۲ ماده و ۳ مؤلفه اهمال‌کاری عمدی، اهمال‌کاری ناشی از خستگی جسمی-روانی، و اهمال‌کاری

ملاک‌های ورود شامل دامنه سنی ۱۸-۱۶ سال، تمایل به شرکت در پژوهش و رضایت آگاهانه، زندگی با هر دو والد، توانایی در اختیار گذاشتن اطلاعات بود و ملاک خروج عدم پاسخ به ۵ درصد سؤال‌ها پرسشنامه‌ها ملاک خروج از پژوهش در نظر گرفته شد. ملاحظات اخلاقی پژوهش: توضیح هدف پژوهش و ملاحظات اخلاقی برای شرکت‌کنندگان، احترام به حریم خصوصی شرکت‌کنندگان (استفاده از کد به جای نام و نام خانوادگی)، رعایت اصل رازداری و محرمانگی داده‌ها، احترام به آزادی عمل جهت شرکت یا عدم شرکت در پژوهش.

به منظور آزمون فرضیه‌های پژوهش و ارزیابی مدل پیشنهادی از روش معادلات ساختاری و جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای SPSS نسخه ۲۳ و AMOS نسخه ۲۴ استفاده شد.

ابزار پژوهش

پرسشنامه شیوه‌های فرزندپروری^۱ (PSQ): این پرسشنامه توسط بامریند^۲ (۱۹۷۳) تهیه شده است. شامل ۳۰ سؤال می‌باشد که شیوه‌ی فرزندپروری سهل‌گیرانه، استبدادی و مقتدرانه اندازه‌گیری می‌کند. پاسخ به سؤال‌ها به صورت پنج گزینه‌ای طیف لیکرت (کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۵) تنظیم شده است و به هر سؤال صفر تا ۴ نمره تعلق می‌گیرد. بدین ترتیب دامنه نمره در هر کدام از شیوه‌های فرزندپروری بین صفر تا ۴۰ قرار دارد. دارلینگ و تویوکوا^۳ (۱۹۹۷) روایی محتوایی پرسشنامه را در شیوه‌ی فرزندپروری سهل‌گیرانه، استبدادی و مقتدرانه به ترتیب ۰/۸۵، ۰/۸۲ و ۰/۸۸؛ همچنین پایایی را با روش آلفای کرونباخ به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۸۵ و ۰/۸۲ گزارش کردند. رایبسون، ماندلکو، اولسن^۴ و همکاران (۱۹۹۵) در بررسی روایی همگرا پرسشنامه رابطه الگوی فرزندپروری مقتدرانه با رفتار مستقل ۰/۳۴، هدفمند ۰/۴۲ و مسئولیت اجتماعی ۰/۴۵ مثبت؛ و رابطه الگوی فرزندپروری مستبدانه و سهل‌گیرانه را با رفتار دوستانه و مشارکتی منفی گزارش کردند. آن‌ها همچنین پایایی با روش آلفای کرونباخ را برای فرزندپروری مقتدرانه ۰/۷۸، مستبدانه ۰/۷۹ و سهل‌گیرانه

5. Buri

6. Academic Cheating Scale (ACS)

7. Farnese, Tramontano, Fida

8. academic procrastination Questionnaire (APQ)

1. Parenting Styles Questionnaire

2. Baumrind

3. Darling, & Toyokawa

4. Robinson, Mandlco, Olsen

شامل ۴۷ گویه و چهار بعد مهارت‌ها و توانایی‌های شناختی، رفتاری، کفایت هیجانی و آمایه‌های انگیزشی اندازه‌گیری می‌کند. پاسخ به گویه‌ها به صورت پنج‌گزینه‌ای از نوع لیکرت (کاملاً موافقم = ۱ تا کاملاً مخالفم = ۷) درجه‌بندی شده است. برخی گویه‌ها بصورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود. فلنر، لیس و فیلیپس (۱۹۹۰) روایی سازه با استفاده از تحلیل عاملی ۰/۸۳ و همبستگی پرسشنامه را با خرده‌مقیاس‌ها بالا و تمام ضرایب همبستگی گویه‌ها با کل پرسشنامه بیش از ۰/۵۰ گزارش کردند. همچنین ضریب پایایی مقیاس را با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ به دست آوردند. صفری و همکاران (۱۳۹۹) روایی محتوایی پرسشنامه را ۰/۶۰ و ضریب پایایی را با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۷ گزارش نمودند. در پژوهش حاضر نیز پایایی به روش آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۷۱ به دست آمد.

یافته‌ها

در این مطالعه از مجموع ۴۰۷ دانش‌آموز شرکت‌کننده در پژوهش، ۲۶ درصد (۱۰۵ نفر) در رشته انسانی، ۳۶ درصد (۱۴۸ نفر) در رشته تجربی و ۳۸ درصد (۱۵۴ نفر) در رشته ریاضی مشغول به تحصیل بودند. از کل این تعداد، ۵۱ درصد (۲۰۶ نفر) دختر و ۴۹ درصد (۲۰۱ نفر) پسر بودند. میانگین و انحراف معیار سنی دانش‌آموزان دختر ۱۷/۸ و دانش‌آموزان پسر ۱۷/۴ بود. جدول ۱ شاخص‌های توصیفی گزارش شده شامل میانگین، انحراف معیار، کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش است.

بررسی روابط هم خطی چندگانه متغیرها حاکی از آن شد که مفروضه هم خطی بودن داده‌های پژوهش براساس آماره تحمل (و عامل تورم واریانس) به ترتیب برای فرزندپروری سهل‌گیرانه ۰/۷۸ (۱/۲۶)، مستبدانه ۰/۷۲ (۱/۳۸)، مقتدرانه ۰/۸۵ (۱/۱۶) و شایستگی اجتماعی ۰/۴۱ (۲/۴۰) به دست آمد که نشان می‌دهند پدیده هم‌خطی بودن در متغیرهای پژوهش رخ نداده است.

یافته‌های جدول ۲ نشان می‌دهد بین فرزندپروری سهل‌گیرانه و مستبدانه با شایستگی اجتماعی رابطه منفی معنادار، و بین فرزندپروری مقتدرانه با شایستگی اجتماعی رابطه مثبت و معناداری است. همچنین بین فرزندپروری سهل‌گیرانه با رفتارهای بازدارنده همبستگی مثبت و معنادار، بین فرزندپروری مقتدرانه و شایستگی اجتماعی با رفتارهای بازدارنده تحصیلی همبستگی منفی معناداری وجود دارد.

ناشی از بی‌برنامگی می‌باشد. پاسخ به سؤال‌ها به صورت پنج‌گزینه‌ای طیف لیکرت (هرگز = صفر تا همیشه = ۴) تنظیم شده است. سواری (۱۳۹۰) جهت تعیین روایی مقیاس از پرسشنامه اهمال‌کاری تاکمن^۱ (۱۹۹۱) و از طی همبسته کردن دو آزمون ضریب همبستگی آن را ۰/۳۵ گزارش نموده است. همچنین پایایی با روش آلفای کرونباخ برای کل مقیاس را ۰/۸۵، مؤلفه اهمال‌کاری عمدی را ۰/۷۷، مؤلفه اهمال‌کاری ناشی از خستگی جسمی-روانی را ۰/۶۰ و مؤلفه اهمال‌کاری ناشی از بی‌برنامگی را ۰/۷۰ گزارش نموده است. در پژوهش حاضر نیز پایایی به روش آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۷۳ به دست آمد.

پرسشنامه پرخاشگری^۲ (AQ): پرسشنامه پرخاشگری توسط ویلیامز، بوید، کاسکاردی^۳ و همکاران (۱۹۹۶) با بهره‌گیری از پرسشنامه پرخاشگری باس و پری تدوین شده است. شامل ۲۶ آیت می‌باشد که دو مؤلفه پرخاشگری فیزیکی-خشم (آیتم‌های ۱ تا ۱۴) و پرخاشگری کلامی-خصومت (آیتم‌های ۱۵ تا ۲۶) را اندازه‌گیری می‌کند. پاسخ به سؤال‌ها بصورت گزینه‌ای بر اساس طیف لیکرت (هرگز تا همیشه) تنظیم شده است و به هر سؤال ۱ تا ۵ نمره تعلق می‌گیرد. بنابراین حداقل و حداکثر نمره در این پرسشنامه ۱۳۰-۲۶ می‌باشد. ضریب اعتبار بازآزمایی (پس از نه هفته) برای پرسشنامه و مؤلفه‌های آن ۰/۷۲ تا ۰/۸۰ گزارش شده است. ضریب همبستگی پرسشنامه با مقیاس خشم نووکا ۰/۷۹ به دست آمده است. همچنین ضریب همبستگی مؤلفه پرخاشگری فیزیکی/خشم و مؤلفه‌های پرخاشگری کلامی/خصومت به ترتیب ۰/۷۳ و ۰/۷۴ گزارش شده است (ویلیامز، بوید، کاسکاردی و همکاران، ۱۹۹۶). در ایران روایی همزمان پرسشنامه با پرسشنامه پرخاشگری اهواز ۰/۶۸ و ضریب همسانی درونی آن با روش آلفای کرونباخ ۰/۹۰ گزارش شده است (محبوبی، سلیمی و حسینی، ۱۳۹۴). در پژوهش غریب‌پور، اکبری و ابوالقاسمی (۱۳۹۹) نیز آلفای کرونباخ ۰/۹۱ گزارش شده است. در پژوهش حاضر پایایی با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۲ به دست آمد.

پرسشنامه شایستگی اجتماعی^۴ (SCQ): این ابزار توسط فلنر، لیس و فیلیپس^۵ (۱۹۹۰) طراحی شده است.

1. Tuckman
2. aggression Questionnaire
3. Williams, Boyd, Cascardi
4. Social Competence Questionnaire (SCQ)
5. Felner, Lease, & Philips

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	مؤلفه‌ها	میانگین	انحراف معیار	کجی	کشیدگی
الگوهای فرزندپروری	سهل‌گیرانه	۳۶/۲۴	۷/۳۳	-۰/۱۸	-۰/۲۱
	مستبدانه	۳۱/۶۱	۵/۵۰	-۰/۶۳	-۰/۸۴
	مقتدرانه	۳۲/۷۵	۵/۳۴	-۰/۲۲	-۱/۰۵
رفتارهای بازدارنده تحصیلی	فریب‌کاری تحصیلی	۲۵/۴۰	۴/۰۹	-۱/۵۲	-۰/۷۷
	اهمال‌کاری تحصیلی	۳۸/۱۵	۵/۸۸	-۰/۵۶	-۰/۲۳
	پرخاصگری	۸۱/۴۳	۹/۲۷	-۱/۶۲	-۰/۵۹
شایستگی تحصیلی	مهارت رفتاری	۱۴۳/۷۱	۱۶/۴۲	-۰/۵۶	۱/۰۲
	مهارت شناختی	۱۳/۶۶	۳/۱۱	-۰/۶۸	-۰/۸۴
	مهارت هنجاری	۱۳/۲۹	۲/۹۷	-۰/۷۵	-۰/۱۵
	آمایه‌های انگیزشی	۳۰/۰۸	۵/۶۳	-۰/۱۹	-۰/۱۲

جدول ۲. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

۵	۴	۳	۲	۱	
				۱	۱. فرزندپروری سهل‌گیرانه
			۱	-۰/۵۲**	۲. فرزندپروری مستبدانه
		۱	-۰/۳۳**	-۰/۲۶**	۳. فرزندپروری مقتدرانه
	۱	۰/۳۳**	-۰/۲۴**	-۰/۱۷*	۴. شایستگی اجتماعی
۱	-۰/۳۹**	-۰/۲۷**	۰/۱۵	-۰/۲۲**	۵. رفتارهای بازدارنده تحصیلی

** P < ۰/۰۱ * P < ۰/۰۵

جدول ۳. ضرایب مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم در مدل ساختاری پژوهش

مسیر	پارامتر استاندارد شده	خطای استاندارد برآورد	t
اثر مستقیم			
الگوی سهل‌گیرانه ← شایستگی اجتماعی	-۰/۱۱	۰/۰۴	-۰/۹۷
الگوی سهل‌گیرانه ← رفتارهای بازدارنده تحصیلی	۰/۱۷*	۰/۰۵	۱/۹۸
الگوی مستبدانه ← شایستگی اجتماعی	-۰/۱۸*	۰/۰۳	-۲/۱۳
الگوی مستبدانه ← رفتارهای بازدارنده تحصیلی	۰/۰۹	۰/۰۴	۰/۷۷
الگوی مقتدرانه ← شایستگی اجتماعی	۰/۲۵**	۰/۰۴	۳/۱۰
الگوی مقتدرانه ← رفتارهای بازدارنده تحصیلی	-۰/۲۱*	۰/۰۳	-۲/۵۱
شایستگی اجتماعی ← رفتارهای بازدارنده تحصیلی	-۰/۳۴**	۰/۰۷	-۴/۳۹
اثر غیرمستقیم			
فرزندپروری سهل‌گیرانه ← شایستگی اجتماعی ← رفتارهای بازدارنده تحصیلی	-۰/۱۸**	۰/۰۴	-۵/۴۱
فرزندپروری مستبدانه ← شایستگی اجتماعی ← رفتارهای بازدارنده تحصیلی	۰/۱۳**	۰/۰۴	۳/۷۸
فرزندپروری مقتدرانه ← شایستگی اجتماعی ← رفتارهای بازدارنده تحصیلی	۰/۲۴**	۰/۰۸	۷/۲۵

** P < ۰/۰۱ * P < ۰/۰۵

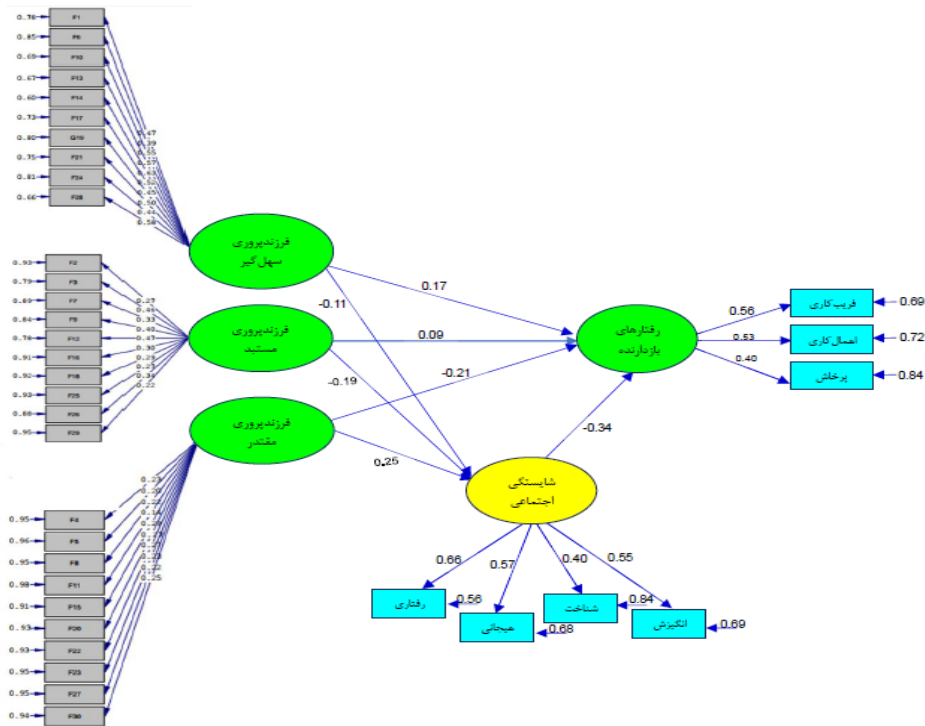
اجتماعی معنادار است. با توجه به یافته‌های جدول ۴، تقسیم مجذور کای بر درجات آزادی کوچکتر از ۳ به دست آمده است. ریشه میانگین مجذور برآورد خطای تقریب (RMSEA) کوچکتر از ۰/۰۵ به دست آمده است، همچنین در سایر شاخص‌ها نتایج بالاتر از ۰/۹۰ است که حکایت از برازش مطلوب

با استناد به جدول ۴، مسیر مستقیم الگوی فرزندپروری سهل‌گیرانه، مستبدانه و مقتدرانه به شایستگی اجتماعی معنادار بود. مسیر مستقیم الگوی فرزندپروری سهل‌گیرانه، مقتدرانه و شایستگی اجتماعی بر رفتارهای بازدارنده تحصیلی معنادار بود. مسیر غیرمستقیم الگوهای فرزندپروری بر رفتارهای بازدارنده تحصیلی با میانجی‌گری شایستگی

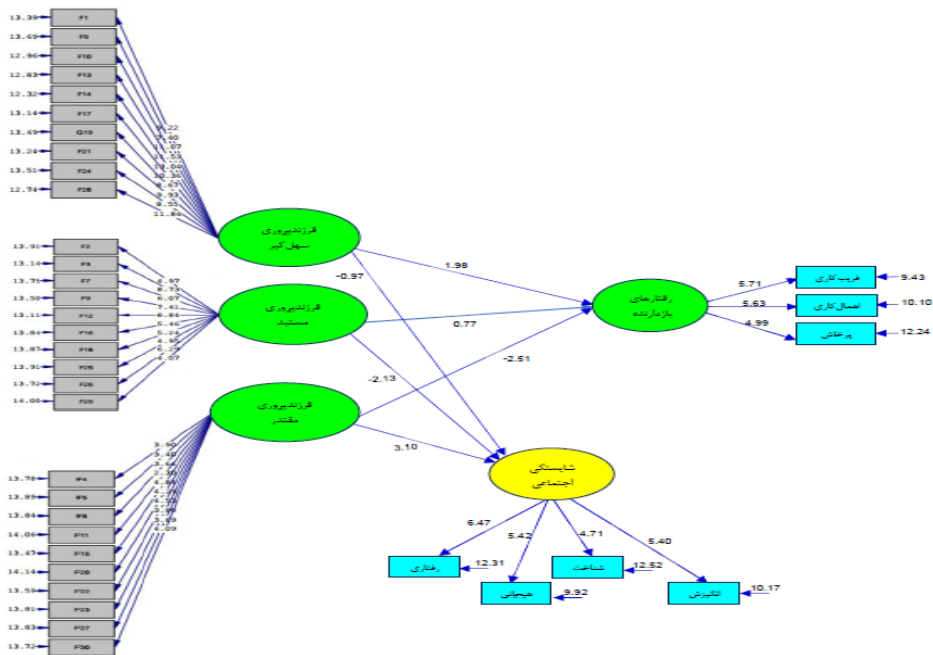
مدل دارد. در ادامه، نمودار مسیر مدل ساختاری رفتارهای بازدارنده تحصیلی همراه با پارامترهای برآورد شده (مقادیر استاندارد) و اعداد معناداری (t) ارائه شده است.

جدول ۴. شاخص‌های برازش مدل

IFI	AGFI	GFI	CFI	NNFI	NFI	RMSEA	X2/df	Sig	df	X2	شاخص
۰/۹۸	۰/۹۹	۱/۰۰	۱/۰۰	۰/۹۹	۰/۹۹	۰/۰۲۲	۰/۲۰۱	۰/۰۰۱	۱۱۶۵	۱۳۹۸/۸۹	مقادیر محاسبه شده

شکل ۱. مدل ساختاری رفتارهای بازدارنده تحصیلی مقادیر استاندارد

شکل ۲. مدل ساختاری رفتارهای بازدارنده تحصیلی در حالت اعداد معناداری (t)

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش میانجی شایستگی اجتماعی در رابطه بین الگوهای فرزندپروری و رفتارهای بازدارنده تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه دوم انجام شد. نتایج مربوط به شاخص‌های برزندگی نشان دادند که الگوی طراحی شده از برزش مناسبی برخوردار بود. نتایج نشان داد که شایستگی اجتماعی در رابطه بین الگوهای فرزندپروری نقش میانجی دارد. بدین معنا که الگوهای فرزندپروری می‌توانند از طریق شایستگی اجتماعی دانش‌آموز بر رفتارهای بازدارنده تحصیلی نقش داشته باشند.

نتایج نشان داد مسیر مستقیم الگوی فرزندپروری مستبدانه و مقتدرانه به شایستگی اجتماعی معنادار بود. این یافته با نتایج پژوهش بهارگاو (۲۰۲۳)، رن و پاپ ادواردز (۲۰۱۵) فصیحی و آقاجانی (۱۳۹۹) همسو است. یافته به دست آمده را می‌توان براساس نظر بامریند (۱۹۶۶) چنین تبیین نمود که در سبک فرزندپروری مستبدانه وجه نظارت و کنترل‌گری غالب است و توجه کمی به احساسات و عواطف فرزندان می‌شود. در این شیوه فرزندان حق انتخاب چندانی ندارند، توجه چندانی به توانایی‌های آنها نمی‌شود و معمولاً انتظاراتی نامعقول و فراتر از توانایی‌شان از آنها می‌رود. اما والدین مقتدر سطح بالایی از گرما و پاسخگویی به کودک نشان می‌دهند، در عین حال انتظارات بالایی از بلوغ دارند. در مقابل، فرزندپروری مستبدانه شامل ترکیبی از پاسخگویی کم و کنترل اجباری است. والدین مستبد، گرما و پذیرش کم نشان می‌دهند، خودمختاری کودک را مهار می‌کنند و اغلب از راهبردهای انضباطی اجباری مانند تنبیه بدنی، خصومت کلامی و عدم استدلال استفاده می‌کنند (رن و پاپ ادواردز^۱، ۲۰۱۵). پلرین^۲ (۲۰۰۵) بیان می‌کند کودکان والدین مقتدر، شایستگی‌های شناختی و اجتماعی بالاتر، احساس سلامت روان شناختی و ارتباط بهتر با دیگران دارند. از طرفی کودکان والدین مستبد، عیار پایینی از مشکلات رفتاری، همراه با شایستگی اجتماعی و عزت نفس پایین را از خود نشان می‌دهند (امین، هارون رشیدی و کاظمیان مقدم، ۱۴۰۱).

نتایج نشان داد مسیر مستقیم فرزندپروری سهل‌گیرانه و مقتدرانه به رفتارهای بازدارنده تحصیلی معنادار بود. این یافته با نتایج پژوهش داوری و باقری (۱۴۰۲)، لی، دونگ، تانگ و همکاران (۲۰۲۳)، تا (۲۰۲۳) و سالاورا، اوربون، اوسون و

همکاران (۲۰۲۴) همسو است. در تبیین یافته فوق می‌توان گفت، از نظر بامریند (۱۹۶۶) والدین سهل‌گیر ظاهراً برای فردیت، درک خود، آمادگی برای تغییر، بالا بردن توانایی انسان و مساوات‌طلبی در خانواده ارزش قایل‌اند، ولی صرفاً بدین دلیل، به این ارزش‌ها اعتقاد دارند تا از زیربار مسئولیت شانه خالی کنند. از این‌رو، سرمشقی از بزرگسال مسئول را ارائه نمی‌دهند. از سویی، سطح ارزش افراد خانواده پایین و روابط اعضای خانواده آشفتنه و غیرانسانی است. با رشد ناکافی ارزش‌ها و مشخص نبودن معیار خانواده، تمایل به ناپایداری و بی‌ثباتی در برابر مشکلات افزایش می‌یابد و نوجوان دچار نوعی دوگانگی احساس می‌شود. وی اذعان می‌دارد والدین مقتدر دارای ویژگی‌هایی چون وضع مقررات منظم در خانواده، پرورش دهنده خودمختاری فرزندان، انتظارات متناسب با توانایی فرزندان و فراهم نمودن محیط امن در خانواده و سوق دهنده آنان به سوی پیشرفت تحصیلی هستند (لی و هوانگ، ۲۰۲۳). در این راستا نتایج پژوهش نوفو، ایزه، چوکورجی و همکاران (۲۰۲۳) حاکی از آن است که دانش‌آموزان دارای والدین مقتدر کمتر تحت تأثیر محیط و همسالان قرار گرفته و توانایی بالایی برای حل مسائل در شرایط استرس‌زا دارند؛ که این موجب کاهش رفتارهای بازدارنده تحصیلی آنان می‌گردد.

مسیر مستقیم شایستگی اجتماعی به رفتارهای بازدارنده تحصیلی معنادار بود. این یافته در راستای نتایج پژوهش فرانکو، بجا، کندیاس و همکاران (۲۰۱۷)، گومز-اورتیز، رومرا، اورتگا-روئیز و همکاران (۲۰۱۹) است. در تبیین یافته به دست آمده می‌توان به نظریه خود-تعیین‌گری ریان و دسی^۳ (۲۰۰۰) اشاره نمود. براساس این نظریه ارضای نیازهای اساسی ارتباط، خودپیروی و شایستگی، عامل مهم برای سلامت روانی و بهزیستی مثبت در افراد است (اسموکوفسکی و کوپاز^۴، ۲۰۰۵)؛ بنابراین شایستگی اجتماعی می‌تواند با ارتقای توانایی فرد در تنظیم احساسات منفی و تسهیل و راه‌اندازی مجموعه‌ای از هیجانات مثبت، جهت‌گیری ایمنی نسبت به صدمات و آسیب‌های گذشته ایجاد نماید. شایستگی اجتماعی می‌تواند در نقش یک عامل محافظتی برای اقدام نکردن به رفتارهای پرخطرانه عمل کند (زینجیر^۵، ۲۰۲۲). در این راستا نتایج پژوهش شونرت-

3. Ryan, & Deci
4. Smokowski, & Kopasz
5. Zyngier

1. Ren, & Pope Edwards
2. Pellerin

ریکل^۱ (۲۰۱۷) نشان می‌دهد دانش‌آموزان با شایستگی اجتماعی بالا بهتر می‌توانند به خودتنظیمی، مدیریت رفتار و شناخت هیجانات خود بپردازند. زمانی که نیاز روان‌شناختی شایستگی (و دیگر نیازهای اساسی روان‌شناختی) ارضا شود؛ یعنی دانش‌آموز خود را در انجام تکالیف آغازگر و توانا ببیند و با دیگران تعامل سالم و مثبتی داشته باشد، میل و اشتیاق او نیز برای انجام تکالیف افزایش خواهد یافت. در نتیجه برای خود اهداف تحصیلی بالا تعیین می‌کند، خودتنظیمی دارد، برای خود انگیزه ایجاد می‌کند، رویکرد خود به تکلیف را سازماندهی می‌کند و نمرات بهتری کسب می‌کند، همچنین از مهارت‌های حل مسئله برای غلبه بر موانع و تصمیم‌گیری در مورد درس خواندن و روابط شخصی استفاده می‌کند (زینجیر، ۲۰۲۲). بنابراین قابل تصور است که این روند تنظیم اساسی به سایر حوزه‌های مشابه و متفاوت نیز گسترش یافته و تعمیم داده شود.

مسیر غیرمستقیم الگوهای فرزندپروری بر رفتارهای بازدارنده تحصیلی با میانجی‌گری شایستگی اجتماعی معنادار بود. اگرچه پژوهشی که روابط این سه متغیر را در یک مدل ساختاری مورد پژوهش قرار دهد، یافت نشد، لیکن نتایج پژوهش به طور غیرمستقیم با نتایج پژوهش امین، هارون رشیدی و کاظمیان مقدم (۱۴۰۱)، ناطقیان باقرزاده گل‌مکانی، نجات و همکاران (۱۴۰۱) همسو بود. پیوندهای اجتماعی به طور گسترده به عنوان ضرورتی برای عملکرد روان‌شناختی سالم دانش‌آموزان است. شایستگی اجتماعی می‌تواند استرس را کاهش دهد و با بهبود شرایط فرد را برای مواجهه با شرایط استرس‌زا مقاوم‌تر می‌سازد. از عوامل مؤثر در شکل‌دهی شایستگی کودکان و نوجوانان رفتارها و شیوه‌های فرزندپروری والدین است. والدین با الگوی فرزندپروری مقتدر و سهل‌گیر، منجر به افزایش شایستگی در دانش‌آموز می‌شوند؛ دانش‌آموزانی که از احساس شایستگی مناسبی برخوردار باشند در مواجهه با مسائل پیش رو در محیط آموزشی دارای عملکرد مناسبی هستند، در واقع رفتارهای بازدارنده تحصیلی در آنها پایین‌تر است. در این راستا باید افزود، نوجوانان خانواده‌های سهل‌گیر، از شایستگی و مهارت‌های اجتماعی خوبی برخوردارند (امین، هارون رشیدی و کاظمیان مقدم، ۱۴۰۱). مون-سو^۲ (۲۰۲۱) ادعان می‌دارد الگوی فرزندپروری مقتدرانه نیز به علت آن که موجب فراهم

ساختن محیطی ساختارمند برای فرزندان می‌شود و برای ابراز هیجان فرزندان به والدین اهمیت ویژه قایل است، دارای ارزیابی‌های مثبت از توانمندی‌های خود هستند و از شایستگی اجتماعی بالایی برخوردارند. در نتیجه سطح بالای شایستگی اجتماعی نیز می‌تواند موجب کاهش رفتارهای بازدارنده تحصیلی در محیط آموزشی شود. براساس نظر چکا و ابوندیس-گوتیرز^۳ (۲۰۱۸) در خانواده‌های با الگوی فرزندپروری مستبدانه، وجه نظارت و کنترل‌گری غالب است و توجه کمی به احساسات و عواطف فرزندان می‌شود، تمایلات فرزند نادیده انگاشته شده و این امر حس شایستگی و ارزشمندی وی را کاهش می‌دهد؛ در این شیوه فرزندان حق انتخاب چندانی ندارند، توجه چندانی به توانایی‌های آنها نمی‌شود و معمولاً انتظاراتی نامعقول و فراتر از توانایی‌شان از آنها می‌رود. پایین بودن سطح شایستگی اجتماعی به نوبه خود دانش‌آموز را در برخورد با مشکلات آسیب‌پذیر نموده و منجر به بروز رفتارهای ناسازگار در محیط اجتماعی و رفتارهای بازدارنده تحصیلی در محیط آموزشی می‌شود.

به طور کلی نتایج پژوهش حاضر نشان داد الگوهای فرزندپروری از طریق میانجی‌گری شایستگی اجتماعی بر افزایش یا کاهش رفتارهای بازدارنده تحصیلی نقش مؤثری ایفا می‌کنند. این پژوهش دارای تلویحات کاربردی برای مداخله‌های آموزشی- مشاوره‌ای با هدف کاهش رفتارهای بازدارنده تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس تقویت شایستگی اجتماعی و الگوهای فرزندپروری است تا دانش‌آموزان نوجوان بتوانند به هنگام رویارویی با چالش‌های تحصیلی به شیوه کارآمد و سازگارانه پاسخ دهند.

از محدودیت‌هایی پژوهش حاضر می‌توان به عدم امکان کنترل متغیرهای مزاحم از جمله هوش، تحصیلات والدین، وضعیت اقتصادی-اجتماعی خانواده اشاره نمود که ممکن است بر نتایج پژوهش تأثیرگذار باشد. مقطعی بودن پژوهش امکان رابطه علی بین متغیرهای پژوهش را نمی‌رساند. در این پژوهش تنها دانش‌آموزان دوه متوسطه دوم شهر در تهران مورد بررسی قرار گرفتند؛ بنابراین امکان تعمیم نتایج به دانش‌آموزان مقاطع و دوره‌های تحصیلی دیگر و سایر شهرها باید با احتیاط صورت گیرد. با توجه به نقش خانواده در شکل‌گیری شایستگی اجتماعی و رفتارهای بازدارنده تحصیلی در دانش‌آموزان، به سازمان آموزش و پرورش و سازمان روانشناسی و مشاوره کشور پیشنهاد می‌شود برای

1. Schonert-Reichl

2. Moon-Seo

3. Checa, & Abundis-Gutierrez

بازدارنده تحصیلی، دلایل ایجاد این رفتارها و پیامدهایی که به دنبال دارند. برگزار شود تا دانش‌آموزان بهتر و بیشتر با این پدیده آشنا شوند.

والدین کارگاه‌های آموزشی در مورد شیوه‌های صحیح فرزندپروری و نقش حساس والدین در شکل‌گیری شخصیت دانش‌آموزان برگزار شود. همچنین در طول هر ترم برای دانش‌آموزان یک دوره آموزشی در مورد آشنایی با رفتارهای

منابع

- Amin, S., Haron Rashidi, H., & Kazemian Moghaddam, K. (2022). Investigating Parenting Styles and Family Relationship Patterns with Addiction to Virtual Networks: The Mediating Role of Social Competence in Dezful City Students. *Scientific Journal of The Women and Families Cultural-Educational*, 17(58): 133-157. <https://doi.org/20.1001.1.26454955.1401.17.58.5.4> [In Persian]
- Arjmandnia, A., Safaee, E., & Maleki, S. (2017). Evaluation of psychometric properties of Arjmandnia Parenting Methods Scale. *Journal of Family Psychology*, 4(1): 53-64. https://www.ijfjournal.ir/article_245525.htm !?lang=en [In Persian]
- Arzeen, S., & Arzeen, N. (2023). A STUDY OF AUTHORITARIAN PARENTING STYLE AND AGGRESSION AMONG ADOLESCENTS. *Journal of Medical Sciences*, 31(02): 129-131. <https://doi.org/10.52764/jms.23.31.2.8>
- Azhdari, A., Parvin Aqdarrh, M., & Jafari, B. (2020). *Parenting (aggression, anxiety and parenting techniques)*. Bukan: Zanco. [In Persian]
- Azizi Nejad, B., & Divband, A. (2023). Causal Model of the Medicating Role of Creativity on the relationship between Parenting style with Academic Achievement and Adjustment. *Journal of School Psychology and Institutions*, 11(4): 106-118. <https://doi.org/10.22098/jsp.1401.1608> [In Persian]
- Bagherizadeh Velmi, P., Khosh Ravesh, V., & Pourmohsen, M. (2022). Investigating the relationship between social support and life satisfaction with regard to the mediating role of academic competence and self-efficacy in primary school students in Rasht. *Journal of New Ideas of Psychology*, 10(14):1-11. <http://jnip.ir/article-1-623-en.html> [In Persian]
- Bessa, C., Hastie, P., Araújo, R., & Mesquita, I. (2019). What do we know about the development of personal and social skills within the sport education model: A systematic review. *Journal of sports science & medicine*, 18(4): 812. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC6873138/>
- Bhargav, A. (2023). Parental Involvement, School Adjustment and Resilience in Relation to Social Competence among Adolescents. *Vidhyayana-An International Multidisciplinary Peer-Reviewed E-Journal-ISSN 2454-8596*, 8(si6), 693-700. <http://vidhyayanaejournal.org/journal/article/view/776>
- Brodowsky, G., Tarr, E., Ho, F., & Sciglimpaglia, D. (2020). Tolerance for cheating from the classroom to the boardroom: A study of underlying personal and cultural drivers. *Journal of Marketing Education*, 42(1): 23-36. <https://doi.org/10.1177/0273475319878810>
- Checa, P., & Abundis-Gutierrez, A. (2018). Parenting styles, academic achievement and the influence of culture. *Psychology and Psychotherapy: Research Study*, 1(4): 1-3. <https://doi.org/10.31031/PPRS.2018.01.000518>
- Chinawa, F., Omeje, O., Anike, R., Chukwudi, E., Douglas, J., & Onyinyechi, N. (2024). Parental monitoring and parenting styles as predictors of deviant behaviour among undergraduate students. *GPH-International Journal of Educational Research*, 7(01): 01-12. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10539215>
- Cronin, L., Marchant, D., Allen, J., Mulvenna, C., Cullen, D., Williams, G., & Ellison, P. (2019). Students' perceptions of autonomy-supportive versus controlling teaching and basic need satisfaction versus frustration in relation to life skills development in PE. *Psychology of Sport and Exercise*, 44: 79-89. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2019.05.003>
- Darling, N., & Toyokawa, T. (1997). *Construction and validation of the parenting style inventory II (PSI-II)*. Pennsylvania: The Pennsylvania State University. <https://www2.oberlin.edu/faculty/ndarling/lab/parentingstyle.pdf>
- Daty, T. K. (2022). *Cheating from a distance: an examination of academic dishonesty among university students* (Doctoral dissertation,

- University of New Haven).
- Davari, Sh., & Bagheri, N. (2023). Explaining the causal relationships between parenting styles and academic achievement of second grade high school students based on the mediating role of cognitive emotion regulation. *Psychological Achievements*, Accepted Manuscript Available Online from 18 November 2023. <https://doi.org/10.22055/psy.2023.43088.2975> [In Persian]
- Dmitrenko, N., Voloshyna, O., Budas, Iu., Davydiuk, M., & Oliinyk, N. (2022). Formation of Teenagers' Value Orientations through Creolized Texts. *Postmodern Openings*, 13(1): 47-65. <https://doi.org/10.18662/po/13.1/384>
- Dmitrenko, N., Voloshyna, O., Beldii, A., Hrebenova, V., Zelinskyi, V., & Pinaieva, O. (2023, July). FORMATION OF ADOLESCENTS' SOCIAL COMPETENCE IN EDUCATIONAL INSTITUTION ENVIRONMENT. In *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference*, 2, 158-167.
- Farnese, M., Tramontano, C., Fida, R., Paciello, M. (2011). Cheating behaviors in academic context: does academic moral disengagement matter? *Social and Behavioral Sciences*, 29: 356- 365. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.11.250>
- Fasihi, G., Jadidi, M., & Aghajani, T. (2020). The role of social self-efficacy and parenting styles in children's social competence. *Journal of Psychology New Ideas*, 4(8): 1-9. <http://jnip.ir/article-1-296-en.html> [In Persian]
- Felner, R., Lease, A., & Philips, R. (1990). Social competence and the language of adequacy as a subject matter for psychology: A quadripartite travel framework. Beverly-Hills: Sage.
- Franco, M. D. G., Beja, M. J., Candeias, A., & Santos, N. (2017). Emotion understanding, social competence and school achievement in children from primary school in Portugal. *Frontiers in psychology*, 8: 263561. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01376>
- Gharib Pour, M., Akbari, B., & Abolghasemi, A. (2020). Predicting intermittent explosive disorder on the Basis of aggression, negative emergency and alexithymia. *Journal of Clinical Psychology & Personality*, 18(1): 79-88. <https://doi.org/10.22070/cpap.2020.2924> [In Persian]
- Gómez-Ortiz, O., Romera, E. M., Ortega-Ruiz, R., Herrera, M., & Norman, J. O. H. (2019). Multidimensional social competence in research on bullying involvement: a cross-cultural study. *Psicología Conductual*, 27(2): 217-238. <https://pesquisa.bvsalud.org/portal/resource/pt/ibc-186602>
- Habibi, A. & Kolahi, B. (2022). Structural equation modeling and factor analysis. Tehran: ACECR. [In Persian]
- Hosseini Dowlatabadi, F., Saadat, S., & Jobaneh, R. (2013). Relationship between Parenting Styles, Self- Efficacy and Attitude to Delinquency among High School Students. *Criminal Law Research*, 4(2): 67-88. https://jol.guilan.ac.ir/article_634_en.html [In Persian]
- Jiang, Y., Rosenzweig, E. Q., & Gaspard, H. (2018). An expectancy-value-cost approach in predicting adolescent students' academic motivation and achievement. *Contemporary Educational Psychology*, 54: 139-152. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2018.06.005>
- Kroese, J., Bernasco, W., Liefbroer, A. C. & Rouwendal, J. (2021). Growing up in Single-Parent Families and the Criminal Involvement of Adolescents: A Systematic Review. *Psychology, Crime & Law*, 27(1): 61-75. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2020.1774589>
- Lajoie, S. P., Pekrun, R., Azevedo, R., & Leighton, J. P. (2020). Understanding and measuring emotions in technology-rich learning environments. *Learning and Instruction*, 70: 101272. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2019.101272>
- Lata, K., & Kumar, J. (2023). Role Of Life Style Factors in Determination of Academic Achievement Among Adolescent Students. *Journal of Namibian Studies: History Politics Culture*, 34: 3111-3123. <https://doi.org/10.59670/1y8sg424>
- Li, Y., Dong, W., Tang, H., Guo, X., Wu, S., Lu, G., & Chen, C. (2023). The effect of parenting styles on Chinese undergraduate nursing students' academic procrastination: the mediating role of causal attribution and self-efficacy. *Frontiers in Psychology*, 14: 1167660. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1167660>
- Li, W., & Huang, Y. (2023). The Relationship Between Parenting Style and Academic Self-Efficacy of Fifth-Graders. *Journal of Research in Multidisciplinary Methods and Applications*, 2(1): 01230201001. <http://47.242.74.13/jrmma/article/view/a0123020100>
- Mahbobi, T., Salimi, H., & Hossini, S.A. (2015). The Effect of Emotional Self- control

- Training on the Reduction of Verbal Aggression of Payame Noor University Students. *Social Cognition*, 4(2): 124-136. <https://doi.org/20.1001.1.23223782.1394.4.2.9.4> [In Persian]
- Matthews, S. (2023). *Influence of Parenting Style and Family Environment on Adolescent Aggression* (Doctoral dissertation, Alliant International University). <https://www.proquest.com/openview/81ca4b7310848c0dcde6db5058522431/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>
- Mirzakhanyaraghi, N., Mozafari, M., Saei, Sh., Pashmdarfard, M., & Azad, A. (2023). Predicting Students' School Engagement Based on Communication Skills, Self-restraint, Perceived Parenting Style, and Sensory Processing. *Scientific Journal of Rehabilitation Medicine*, 12(3): 520-533. <https://doi.org/10.32598/SJRM.12.3.10> [In Persian]
- Moon-Seo, S. K., Sung, J., Moore, M. & Koo, G. (2021). Important role of parenting style on college students' adjustment in higher education. *Educational Research: Theory and Practice*, 32(2): 47-61. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1296527>
- Moradi, F., Sabet, S. A., & Soufi, S. (2022). An Analysis of the Link between Metacognitive Beliefs and Academic Health-oriented Lifestyle Preventive Behaviours Mediated by Self-efficacy during the COVID-19 Pandemic. *Multidisciplinary Journal for Education, Social and Technological Sciences*, 9(1): 39-58. <https://doi.org/10.4995/muse.2022.16879>
- Nateghian, A., Bagherzadeh Golmakani, Z., Nejat, H., Samari, A.A. (2022). Academic procrastination modeling based on social self-efficacy and perfectionism: The mediating role of achievement emotions. *Journal of Psychological Science*, 21(112): 835-845. <https://doi.org/10.52547/JPS.21.112.835> [In Persian]
- Nwufo, J., Eze, J. E., Chukwuorji, J., Orjiakor, C. T., & Ifeagwazi, C. M. (2023). Parenting styles contributes to overt aggression, but age and gender matters. *European Review of Applied Psychology*, 73(5): 100852. <https://doi.org/10.1016/j.erap.2022.100852>
- Peixoto, E. M., Pallini, A. C., Vallerand, R. J., Rahimi, S., & Silva, M. V. (2021). The role of passion for studies on academic procrastination and mental health during the COVID-19 pandemic. *Social Psychology of education*, 24(3): 877-893. <https://doi.org/10.1007/s11218-021-09636-9>
- Ren, L., & Pope Edwards, C. (2015). Pathways of influence: Chinese parents' expectations, parenting styles, and child social competence. *Early Child Development and Care*, 185(4): 614-630. <https://doi.org/10.1080/03004430.2014.944908>
- Robinson, C. C., Mandleco, B., Olsen, S. F., & Hart, C. H. (1995). Authoritative, authoritarian, and permissive parenting practices: Development of a new measure. *Psychological reports*, 77(3): 819-830. <https://doi.org/10.2466/pr0.1995.77.3.819>
- Romera, E. M., Herrera-López, M., Casas, J. A., Ortega-Ruiz, R., & Gómez-Ortiz, O. (2017). Multidimensional social competence, motivation, and cyberbullying: A cultural approach with Colombian and Spanish adolescents. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 48(8): 1183-1197. <https://doi.org/10.1177/0022022116687854>
- Safari, M., Rezakhani, S., & Dokaneifard, F. (2021). Explaining the Relationship between Mindfulness, Self-Compassion, and Social Competence in Female Students: the Mediating Role of Interpersonal Forgiveness. *Journal of Applied Psychological Research*, 11(4): 381-396. <https://doi.org/10.22059/japr.2021.309197.643625> [in Persian]
- Salavera, C., Urbón, E., Usán, P., & Antoñanzas, J. L. (2024). Parental styles and aggressive beliefs. The mediating role of affects. *anales de psicologia/annals of psychology*, 40(1): 76-84. <https://doi.org/10.6018/analesps.532741>
- Sengendo, D., & Eduan, W. (2024). Headteachers' Transformational Leadership and its Influence on Academic Performance: A Case of Public Secondary Schools in Uganda. *East African Journal of Education Studies*, 7(1): 61-76. <https://doi.org/10.37284/eajes.7.1.1705>
- Schonert-Reichl, K. (2017). Social and emotional learning and teachers. *The Future of Children*, 27(1): 136-155. <https://www.jstor.org/stable/44219025>
- Shengyao, Y., Salarzadeh Jenatabadi, H., Mengshi, Y., Minqin, C., Xuefen, L., & Mustafa, Z. (2024). Academic resilience, self-efficacy, and motivation: the role of parenting style. *Scientific Reports*, 14(1): 5571. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-55530-7>
- Shokri, O., & Abbaszadeh, S. (2019). Psychometric Analysis of the Farsi version of the Academic Cheating Scale among Students. *Journal of Psychometry*, 18(30): 61-76. https://jpsy.roudehen.iau.ir/article_

- 1667.html [In Persian]
- Ta, F. N. (2023). *The Mediation of Self-Regulation on the Relationship between Procrastination and Parenting Styles* (Doctoral dissertation, San Francisco State University). <https://scholarworks.calstate.edu/downloads/db78tj93c>
- Talebi Amrei, M., Sharifi, N., & Taheri, A. (2022). Social Adequacy Modeling using Resilience Mediated by Academic Adjustment among the Students of Mazandaran University of Medical Sciences. *J Health Res Commun*, 7(4): 65-74: <http://jhc.mazums.ac.ir/article-1-595-en.html> [In Persian]
- Touloupis, T., & Campbell, M. (2024). The role of academic context-related factors and problematic social media use in academic procrastination: A cross-sectional study of students in elementary, secondary, and tertiary education. *Social Psychology of Education*, 27(1): 175-214. <https://doi.org/10.1007/s11218-023-09817-8>
- Vigdal, J., & Brønnick, K. (2022). A systematic review of “helicopter parenting” and its relationship with anxiety and depression. *Frontiers in psychology*, 13: 872981. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.872981>
- Williams, T., Boyd, J., Cascardi, M., & Poythress, N. (1996). Factor structure and convergent validity of the aggression Questionnaire in an offender population. *Psychological Assessment*, 8: 398-403. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.8.4.398>
- Yaghublou, S., & AslFattahi, B. (2023). The Relationship Between Parenting Methods and the Academic Performance of Female High School Students. *Journal of Psychology New Ideas*, 15(19). <http://jnip.ir/article-1-912-en.html> [In Persian]
- Zarzycka, E., Krasodomska, J., Mazurczak-Mąka, A., & Turek-Radwan, M. (2021). Distance learning during the COVID-19 pandemic: students’ communication and collaboration and the role of social media. *Cogent Arts & Humanities*, 8(1): 1953228. <https://doi.org/10.1080/23311983.2021.1953228>
- Zyngier, D. (2022). Conceptualizing student engagement: Doing education not doing time. *Teaching and Teacher Education*, 24(7): 1765–1776.

	<p>COPYRIGHTS © 2023 by the authors. Licensee PNU, Tehran, Iran. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY4.0) (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0)</p>
---	--